

Integraal Beheerplan Openbare Ruimte

2021 – 2025

Gemeente Rheden

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting	3
Leeswijzer	4
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Positionering	6
1.3 Afbakening	7
2. Onze visie op integraal beheer	10
2.1 Wat verstaan we onder beheer?	10
2.2 Wat is integraal werken?	12
3. Onze beheerstrategie	15
3.1 Ruimtelijk, sociaal en duurzaam beheer	15
3.2 Strategie voor dagelijks onderhoud	15
3.3 Strategie voor groot onderhoud	20
3.4 Strategie vervanging/herinrichting	20
3.5 Strategie participatie en communicatie	23
4. Financiën	26
4.1 Nut en noodzaak Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)	26
4.2 Exploitatiebegroting	26
4.3 Bestemmingsreserve	27
4.4 Van reserve naar voorziening	28
4.5 Investerings	28
4.6 Samenvatting	29
4.7 Risico's en kanttekeningen	30
5. Bijlagen	32
Bijlage 1: Exploitatie	32
Bijlage 2: Investerings en afschrijvingstermijnen	34
Bijlage 3: Samenvatting beheernota	35

Samenvatting

In 2020 is de Beheernota Openbare Ruimte van gemeente Rheden vastgesteld. Op basis van deze beheernota is er een praktische noodzaak om nieuwe integrale beheerplannen voor wegen, spelen en openbaar groen op te stellen. Water en riolering is hierin niet meegenomen, deze is vastgesteld in beleidsnota "Watertakenplan Olburgen" (hierna te benoemen WTPO). Dit integrale beheerplan heeft drie doelen: (1) zorgen dat beleidskaders uit de beheernota op een concrete en integrale manier vertaald worden naar de uitvoering, (2) overzicht geven in benodigde budgetten en (3) vaststellen hoe beheer kan bijdragen aan grote veranderingen in de gemeente Rheden.

Arealen gemeente Rheden

De oppervlakte van de openbare ruimte is circa 4.335.959 miljoen m² of 434 hectare. Dit betekent dat wij voor elke woning van gemeente Rheden 204 m² openbare ruimte onderhouden. Daarvan is ongeveer 58% procent verhard (2.526.213 m²), en het andere deel (42%) is openbaar groen (1.542.636 m²).

Wat verstaan wij onder beheer?

Wij zien beheer als meer dan alleen het onderhouden en in standhouden van de openbare ruimte. Beheer is ook het bijdragen aan maatschappelijke opgaven zoals klimaatopgaven, biodiversiteit en gezondheid van onze inwoners. En het zorgen van een goede omgevingskwaliteit die bestaat uit fysieke kenmerken (schoon, heel en veilig), het gebruik en de beleving. Het beheer van de openbare ruimte draagt bij aan een goede omgevingskwaliteit door: onderhoud, (her)inrichting, communicatie en stimuleren en reguleren van gebruik.

Waarom integraal beheer?

Integraliteit is de mate waarin werkzaamheden, budgetten en visies op elkaar worden afgestemd en er planmatig wordt gewerkt. We zetten in op integraal beheer omdat de druk op beheer en de openbare ruimte (door allerlei maatschappelijke opgaven) toeneemt. Door integraal te werken worden meerdere opgaven aan elkaar gelinkt en in één keer worden uitgevoerd. De voordelen van integraal werken is dat het kosten en hinder voor inwoners beperkt en kwaliteit op meerdere punten in één keer zal worden verbeterd. Een aandachtspunt is dat het niet altijd lukt om alle ontwikkelingen op één lijn te krijgen vanwege de verschillende levensduur van objecten in de openbare ruimte en onzekerheden over de impact van maatschappelijke opgaven.

Beheerstrategie en beheerkaders

Het beheer en onderhoud richt zich op het minimaal veilig en functioneel houden van de openbare ruimte. We beperken kapitaalvernietiging. We onderhouden bijna de hele openbare ruimte met alle onderdelen op minimaal een CROW-niveau B (basis). Wegen onderhouden we wat betreft technische staat op CROW niveau-C (laag). We werken wijkgericht en zoveel mogelijk met lokale aannemers. Er is ruimte voor participatie, zelfbeheer en inwonersinitiatieven, en met regulier onderhoud proberen we zoveel mogelijk te voorkomen dat er reden is om te melden.

Groot onderhoud wordt projectmatig gepland en moet voorkomen dat de kwaliteit onder het gewenste niveau zakt. Er worden geen aanpassingen in inrichting of materiaal gedaan. We gaan vervangen/herinrichten wanneer de technische kwaliteit van meerdere onderdelen te laag wordt en aan het eind van de levensduur zijn. Wegen liften daarbij zoveel mogelijk mee met rioolvervangingen (WTPO). Ook als er in de planning aangesloten kan worden op andere ontwikkelingen en als er mogelijkheden en kansen zijn voor andere ambities en opgaven op het gebied van duurzaamheid en biodiversiteit. Sommigen opgaven vragen om een andere samenwerking tussen inwoners, ondernemers en gemeente. Daarom stimuleren we hen om mee te doen. Het uitgangspunt is dat inwoners acties worden betrokken bij alle onderdelen van beheer. De beheermaatregelen dragen binnen de vastgestelde kaders en beschikbare middelen maximaal bij aan:

- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit stimuleren
- Inzetten op de samenleving
- Ruimtelijke kwaliteit vergroten
- Toerisme en recreatie faciliteren en stimuleren
- Toegankelijkheid, bewegen en spelen verbeteren
- Energieneutraal in 2040
- Veiligheid vergroten
- Duurzaamheid in het beheer

Financiën

Wat betreft de financiën zijn de grootste veranderingen als volgt:

- Investerings (vervanging/herinrichting) in de openbare ruimte worden geactiveerd;
- de exploitatiebegroting zakt daardoor en stijgt daarna gemiddeld met 100.000 euro per jaar door toenemende kapitaallasten;
- er is een bestemmingsreserve die deels wordt gevuld met het budgettaire voordeel ten opzichte van de exploitatiebegroting uit 2020 om deze stijgende kapitaallasten te dekken;
- de reserve wordt omgezet naar een voorziening.

Leeswijzer

- Hoofdstuk 1 beschrijft de **aanleiding**, de **arealen**, **onderhoudsniveaus** en **afspraken** met derden.
- Hoofdstuk 2 gaat in op onze **visie** op integraal beheer
- Hoofdstuk 3 beschrijft onze **beheerstrategie** en concrete integrale **beheermaatregelen** voor het dagelijks onderhoud, groot onderhoud, vervanging en (her)inrichting en participatie en communicatie

- Hoofdstuk 4 behandelt de **financiën** waarbij we ingaan op: de exploitatiebegroting, bestemmingsreserve, voorziening en investeringen

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Er zijn verschillende aanleidingen om dit plan te schrijven:

- De gemeente Rheden is verantwoordelijk voor een veilige en duurzame leefomgeving voor onze inwoners. In 2020 is de Beheernota Openbare Ruimte van gemeente Rheden vastgesteld. Op basis van deze beheernota is er een praktische noodzaak om nieuwe beheerplannen op te stellen om de gestelde kaders te implementeren in de uitvoering.
- We moeten aan kunnen geven wat het kost om de openbare ruimte te onderhouden op basis van het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Daarnaast wil de provincie als toezichthouder inzicht in de onderhoudslasten. Aangezien we werken met een voorziening is het conform het BBV een verplichting om elke 4 jaar de beheerplannen te actualiseren. De huidige beheerplannen komen uit 2016.
- Er was nog geen Integraal beheerplan Openbare Ruimte. Door onze integrale aanpak kunnen we maatschappelijke uitdagingen oplossen en efficiënter omgaan met budgetten.

Doel

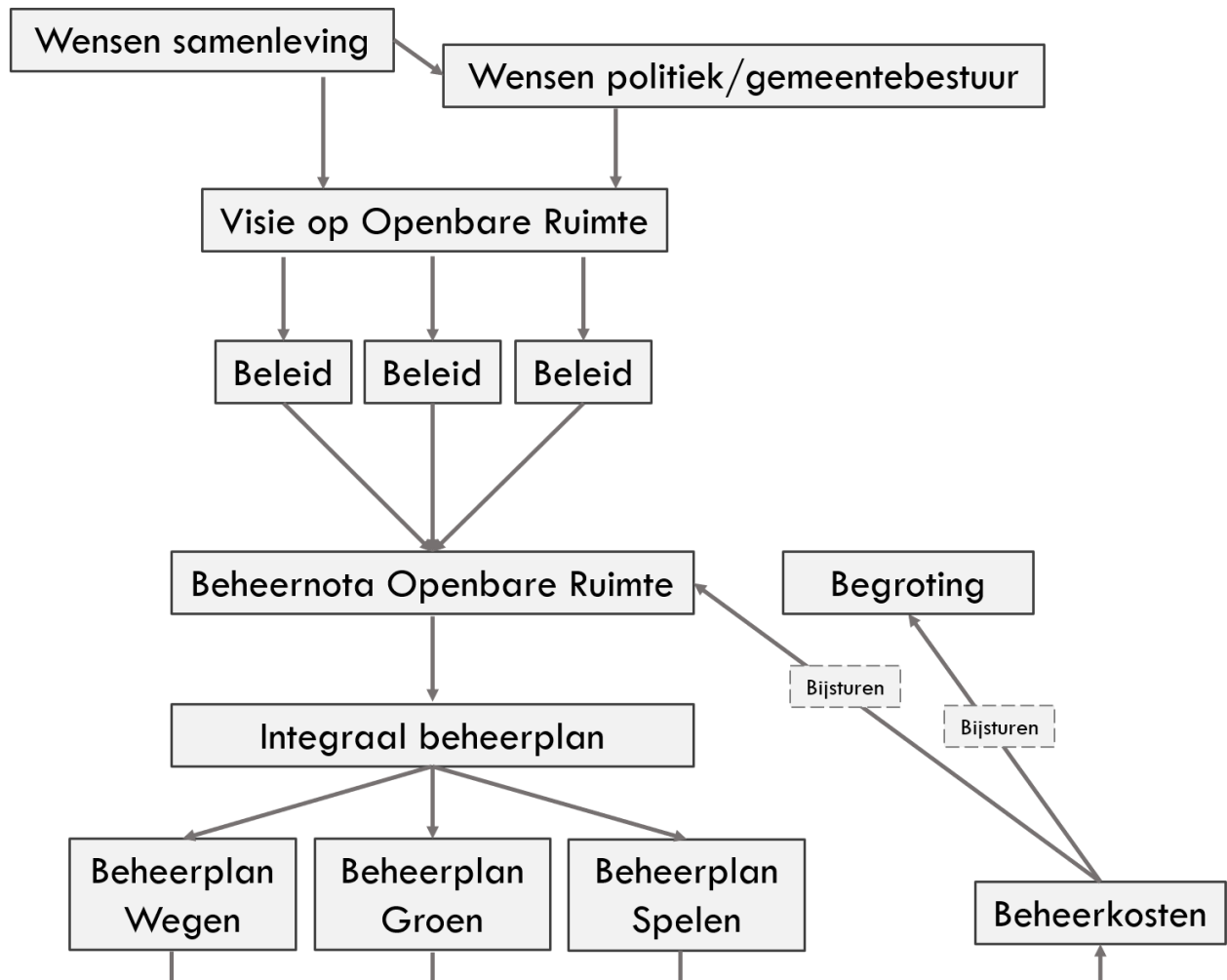
Het doel van dit integrale beheerplan is om er voor te zorgen dat de beleidskaders uit de beheernota vertaald worden naar de uitvoering. Daarnaast wordt inzicht gegeven van de benodigde budgetten en de gekozen financiële strategie. Verder is het doel om in dit plan vast te stellen hoe beheer kan bijdragen aan grote veranderingen in de gemeente Rheden op sociaal-, ruimtelijk vlak en op het gebied van duurzaamheid en biodiversiteit.

Uiteindelijk zijn er in de beheernota elf thema's gekozen waar Rheden op inzet:

- Ruimtelijke kwaliteit vergroten
- Veiligheid vergroten
- Toerisme en recreatie faciliteren en stimuleren
- Toegankelijkheid verbeteren
- Stimuleren ontmoetingen
- Stimuleren bewegen
- Inzet samenleving
- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit stimuleren
- Energieneutraal in 2040
- Circulariteit

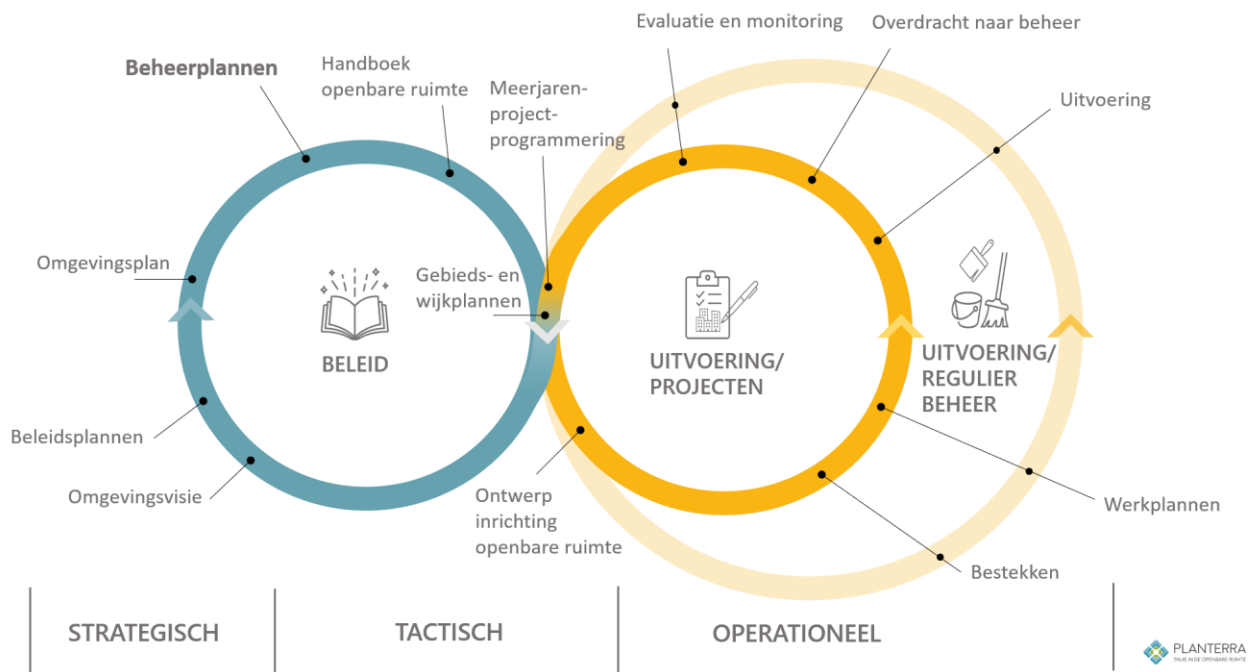
In [bijlage 3](#) staat beschreven welke uitgangspunten per thema zijn benoemd in de beheernota. Deze uitgangspunten zijn verwerkt en verder uitgewerkt in dit integraal beheerplan.

1.2 Positionering

Figuur 1.1: Positie van het integraal beheerplan

Figuur 1.1 laat de positionering zien van dit integraal beheerplan ten opzichte van de beheernota en de afzonderlijke beheerplannen. Dit integraal beheerplan is een concretere uitwerking van de beheernota en de afzonderlijke beheerplannen zijn een uitwerking van dit integraal beheerplan. De documenten hebben invloed op de beheerkosten en de begroting. De verschillen tussen de plannen zijn te vinden in de niveaus waarin beleid en beheer voor de openbare ruimte wordt gemaakt, uitgewerkt en uitgevoerd. Figuur 1.2 hieronder laat dat zien. De door de raad vastgestelde beheernota is beleid op strategisch niveau. Het integraal beheerplan geeft invulling aan de kaders en uitgangspunten van deze beheernota op tactisch niveau, net als de beheerplannen Wegen, Groen en Spelen. Jaarplannen, werkplannen en contracten geven op hun beurt praktische invulling aan de gemeentelijke beheerplannen op operationeel niveau.

Figuur 1.2: De cyclus voor beleid en uitvoering.

1.3 Afbakening

Onderdelen openbare ruimte

Het integraal beheerplan openbare ruimte richt zich op de instandhouding en het verbeteren van de openbare ruimte. Dit betreft de volgende onderdelen:

Wegen	Groen en spelen
Verharding	Openbaar groen
Verkeerstekens	Bomen
Faunavoorzieningen	Sport -en speelvoorzieningen
Straatmeubilair	Sport -en speelondergronden
Civiele kunstwerken	Watergangen
Openbare verlichting	
Straatreiniging	
Gladheidsbestrijding	

Gebieden die hier niet bij horen zijn sportvelden, natuurgebieden zoals het Rozendaalse Veld en gebieden die in beheer zijn van o.a. provincie Gelderland en Vivare.

Arealen openbare ruimte

De oppervlakte van de openbare ruimte is circa 4.335.959 miljoen m² of 434 hectare. Dit betekent dat wij voor elke woning van Rheden circa 204 m² openbare ruimte onderhouden. Daarvan is

ongeveer 58% procent verhard (2.526.213 m²), en het andere deel (42%) is openbaar groen (1.542.636 m²). In deze openbare ruimte staat een groot aantal objecten, bijvoorbeeld zo'n 13.159 bomen, 31 civiele kunstwerken en 424 speel- en sporttoestellen. Figuur 1.3 laat de huidige arealen zien die in beheer zijn van de gemeente Rheden. In de beheerplannen is het areaal verder uitgesplitst en toegelicht.

				
VERHARDING	CIVIELE KUNSTWERKEN	ART KUNSTWERKEN		
2.712.467 m ²	31 stuks	53 stuks		
				
VERLICHTING	BOMEN	GROEN	WATERLOOP	VERKEERSTEKENS
7.405 stuks	13.159 stuks	1.542.632 m ²	26.913 m ²	6.450 stuks
				
FAUNAPOORTEN	FAUNATUNNELS-, RASTERS- EN SCHERMEN	SPORT- EN SPEELTOESTELLEN	SPORT- EN SPEELONDERGRONDEN	MEUBILAIR
56 stuks	4.819 m	424 stuks	4.972 m ²	3.630 stuks

Figuur 1.3: Arealen gemeente Rheden, peildatum 2021.

De openbare ruimte van de gemeente Rheden vertegenwoordigt een totale waarde van 227 miljoen euro; dat is het bedrag dat nodig is om deze openbare ruimte opnieuw aan te leggen of te vervangen. De totale waarde van de kapitaalgoederen is voor wegen ongeveer € 165 miljoen, voor art kunstwerken € 3,2 miljoen, voor groen € 60 miljoen en voor spelen € 2 miljoen. Beheer en onderhoud moeten ervoor zorgen dat deze waarde zoveel mogelijk wordt behouden met zo goed mogelijk rendement. De aangelegde voorzieningen moeten daarvoor potentieel een zo lang mogelijke levensduur hebben en deze levensduur door onderhoud ook daadwerkelijk behalen.

Riolering heeft een eigen financiering door middel van de rioolheffing en bijbehorende plan- en besluitvorming. Het beheer en vervanging hiervan is vastgelegd in het Watertakenplan Olburgen 2018 t/m 2021. De waarde van deze arealen zijn hierin dan ook niet meegenomen. In dit plan komt riolering alleen aan de orde, waar er relaties zijn met de bovengrondse openbare ruimte.

Beheerniveaus

De volgende beheerniveaus zijn van toepassing voor de verschillende gebiedstypen:

Beheercategorie	Technische staat	Verzorging
Wegen	C	B
Groen	B	B
Spelen	B	B
Riolering en water	B	B
Meubilair	B	B

Afspraken met derden

De gemeente Rheden is eigenaar van de openbare ruimte en in de uitvoering van beheer en onderhoud moet rekening worden gehouden met afspraken met andere partijen. Incidenteel zijn er afspraken met derden over het beheer met de grotere eigenaren als Stichting Twickel, Natuurmonumenten, Provincie en Prorail. Vaak omdat de eigendom en beheergrenzen niet altijd even logisch liggen. Deze zijn grotendeels vastgelegd in de wegenlegger. Zo beheert de gemeente een deel van de gronden van de provincie rond de Traverse in Dieren, die aansluiten op de woonomgeving.

2. Onze visie op integraal beheer

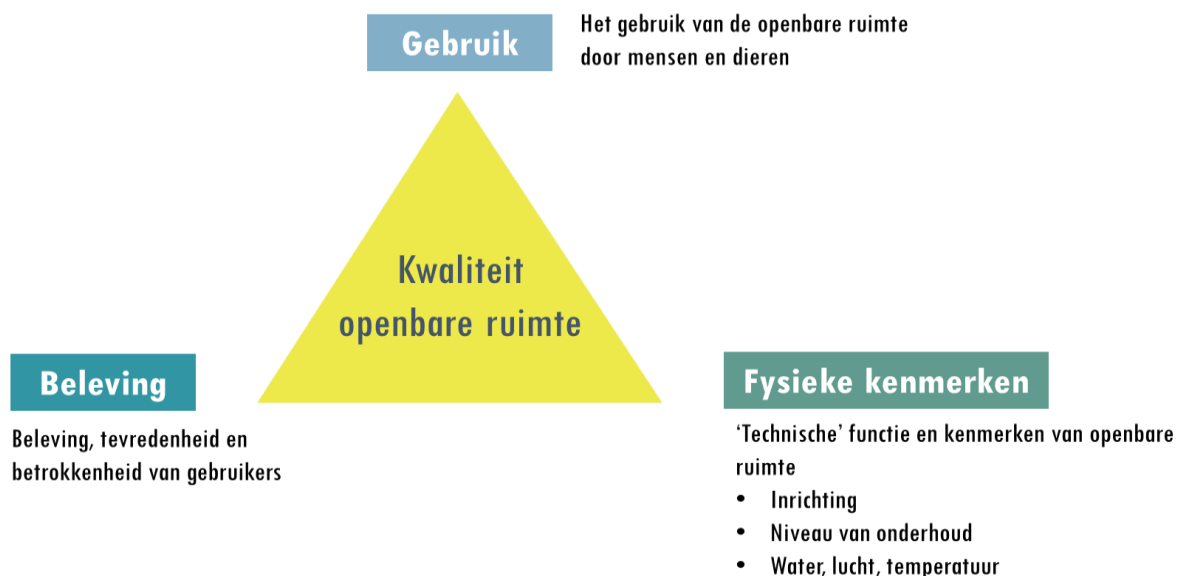
Wat verstaan we onder het beheren van de openbare ruimte? Hoe draagt het beheer bij aan een kwalitatieve openbare ruimte? En wat is integraal werken? In dit hoofdstuk lichten we onze visie en strategie op integraal beheren van de openbare ruimte toe.

2.1 Wat verstaan we onder beheer?

In de basis zien wij beheer als het bieden van een functionele openbare ruimte die:

- schoon, heel en veilig is;
- waarbij kapitaalvernietiging wordt voorkomen; en
- waarbij meldingen van inwoners zoveel mogelijk worden voorkomen en indien mogelijke opgelost naar tevredenheid.

Maar, beheer is meer dan alleen het onderhouden en in standhouden van de openbare ruimte. Beheer is ook het bijdragen aan opgaven zoals klimaatopgaven, biodiversiteit en de gezondheid van onze inwoners. We werken aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit. De openbare ruimte biedt de kans om een bijdrage te leveren aan deze opgaven en die realiseren we dan ook. Kwaliteit van de openbare ruimte is voor ons veel meer dan een mooie inrichting en verzorgd en netjes onderhoud. De openbare ruimte heeft ook een economische waarde. De aanwezigheid van wegen, groen, spelen heeft een positief effect op de WOZ-waarde van woningen. De openbare ruimte heeft naast een technische functie, ook een belangrijke sociale functie. Met andere woorden, de openbare ruimte maakt het mogelijk om samen te spelen, te kunnen wandelen, anderen te ontmoeten en uit te kunnen rusten op een van de bankjes. Figuur 3 illustreert de drie componenten van kwaliteit: het gebruik, de beleving en de fysieke kenmerken zoals onderhoud.

Figuur 2.1: De drie componenten voor kwaliteit

De vier knoppen van beheer

Beheer kan op vier manieren de kwaliteit van de openbare ruimte verbeteren:

1. Het **onderhouden** van de openbare ruimte (basis op orde);
2. De **(her)inrichting** van de openbare ruimte;
3. Door te **communiceren** met gebruikers en bewoners over bepaalde keuzes en de (her)inrichting van de openbare ruimte;
4. Door het **stimuleren en reguleren** van het gebruik van de openbare ruimte

Figuur 2.2: De vier manieren waarop beheer kan bijdragen aan kwaliteit van de openbare ruimte

Het belang van integraal beheer

Het is belangrijk dat het beheer gaat bijdragen aan opgaven omdat er nu en straks veel op ons afkomt die onze omgevingskwaliteit onder druk zet. Het klimaat wordt grilliger, de bewoners worden ouder en blijven langer zelfstandig wonen, en technologische ontwikkelingen komen razendsnel op ons af. Dit zijn complexe opgaven die gezamenlijk opgepakt moeten worden. Daarnaast leggen deze ontwikkelingen nog meer druk op de openbare ruimte en daarmee ook op het beheer. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte speelt dus een grote rol in het omgaan met deze ontwikkelingen en opgaven, bijvoorbeeld bij herinrichting van het groen of reconstructie van wegen.

2.2 Wat is integraal werken?

We werken in het beheer zoveel mogelijk integraal, maar wat is integraal werken? Integraliteit is de mate waarin werkzaamheden, budgetten, visies en aanpakken op elkaar worden afgestemd en er planmatig wordt gewerkt. Met integraal beheer wordt er niet per beheerdiscipline naar de openbare ruimte gekeken, maar vanuit meerdere invalshoeken tegelijk.

Integraal beheer is:

- Van gevel tot gevel (participatief, klantgericht, met betrokkenen)
- Gebiedsgericht werken
- Samenhang tussen beleid en uitvoering
- Multidisciplinair: samenwerken met andere beleidsterreinen en domeinen
- Opgavegericht: werk-met-werk maken
- Planmatig werken

Waarom integraal werken?

De druk op de openbare ruimte neemt toe. Door allerlei (maatschappelijke) opgaven zoals de energietransitie, klimaatverandering, vergrijzing, gezondheidsvraagstukken en verdichting nemen de claims op de ruimte (en de ondergrond) steeds meer toe. Tegelijkertijd zijn onze budgetten niet eindeloos. Door integraal te werken kunnen meerdere opgaven, zoals de, klimaatadaptatie en toegankelijkheid, aan elkaar gelinkt worden. En door werk met werk te maken, kunnen projecten goedkoper uitpakken en ervaren inwoners minder hinder omdat werkzaamheden in één keer worden uitgevoerd. Want het is efficiënter om samen te werken dan elk afzonderlijk aan het werk te gaan.

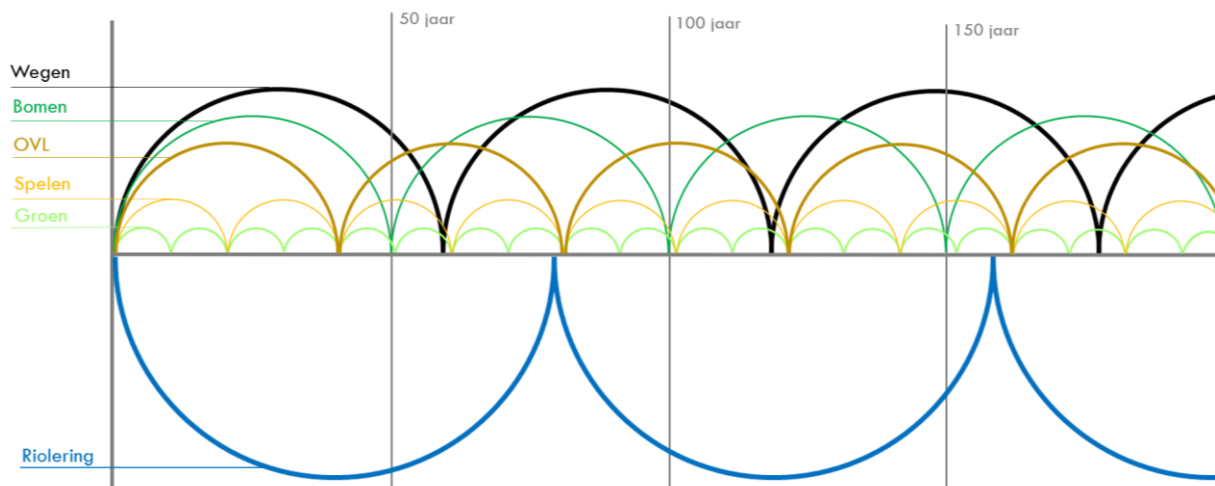
Samengevat heeft integraal werken de volgende **voordelen**:

- Bespaart kosten
- Beperkt hinder voor inwoners
- Kansen worden benut
- Kwaliteit op meerdere punten in één keer verbeteren
- Budget tijdig reserveren voor 'aanvullende' ambities
- Opgaven worden aan elkaar gelinkt en tegelijk opgepakt

Aandachtspunten integraal werken

De meeste synergie zit in buurten waar ingrepen plaatsvinden, zoals het vernieuwen van een weg of een riolering. We willen zoveel mogelijk werk met werk maken. De praktijk is echter weerbarstiger. Elk object in de openbare ruimte heeft zijn eigen levenscyclus en datzelfde geldt voor externe ontwikkelingen en opgaven als de energietransitie en klimaatadaptatie (zie figuur 2.3). De openbare ruimte van de toekomst kunnen we redelijk goed inschatten, maar is op bepaalde punten ook onzeker. De maximale bergingscapaciteit is de laatste jaren bijvoorbeeld al gestegen met het oog

op toekomstige hevigere regenbuien. We weten nog niet goed welke impact bepaalde ontwikkelingen hebben en wat dat betekent voor de openbare ruimte. Energietransitie, klimaatbestendigheid, woningbouw en veranderingen in de mobiliteit, aanpassingen in de ondergrondse infrastructuur kennen eigen plannings, onzekerheden en verschillen in mate van impact. Het zal niet altijd lukken om al deze ontwikkelingen op één lijn te krijgen. Integrale meerjarenprogrammering over alle beleidsterreinen is de uitdaging voor de komende jaren. Daarnaast is participatief werken (van gevel tot gevel) in de praktijk niet altijd efficiënt. In de voorbereidingen gaan veel uren zitten waardoor het meer tijd kost.

Figuur 2.3: Verschillende typen openbare ruimte hebben verschillende levenscycli

Voorbeelden van integraal werken:

- Met alle beheerdisciplines een meerjarenprogramma maken waarin de vervanging voor groen, verharding en riool op elkaar wordt afgestemd. Door in één keer de openbare ruimte goed aan te pakken verminder je overlast voor bewoners, kan je kosten besparen en ambities in de openbare ruimte (bijvoorbeeld op het gebied van klimaat en gezondheid) verwezenlijken.
- Beleving van de openbare ruimte en wensen ophalen bij gebruikers om zo in te spelen op hun behoeften. Participatief werken is ook een onderdeel van integraal werken.
- Bewonersinitiatieven stimuleren in wijken, bijvoorbeeld in samenwerking met de kennis van het sociaal domein.
- Met de communicatieafdeling een communicatiekalender opstellen waarin werkzaamheden in wijken worden aangekondigd
- Op het niveau van ambities vindt er veel synergie plaats omdat alle beheerdisciplines kunnen bijdragen aan dezelfde ambities. Klimaatadaptatie bijvoorbeeld heeft raakvlakken met riolering, wegen, groen én spelen.

Het Rhedense voorbeeld: De Pijnboomhof

Op initiatief van een buurtbewoner uit de Pijnboomhof in Dieren is een plan ontstaan voor het afkoppelen van het (dak)regenwater uit dit hofje. Wat begon met de vraag of het mogelijk was om regentonnen te plaatsen in het openbaar gebied, werd uiteindelijk een plan om 30 van de 32 woningen en het openbaar gebied af te koppelen.

De daken die zichtbaar zijn vanaf het hofje zijn afgekoppeld door het regenwater ondergronds en bovengronds door de tuinen te leiden naar het openbaar gebied. De straatkolken zijn afgekoppeld en het regenwater wordt ondergronds geleid naar de aangelegde wadi die bij hevige regenval kan overstorten in de vijver van Dieren Noordoost.

Figuur 2.4: Werkzaamheden van de wadi

Met de werkzaamheden in het hofje zijn gelijk ook de verzakkingen in de straat hersteld. De groenstrook die opnieuw ingericht moesten worden voor het leggen van de afvoer naar de wadi, is in overleg met de bewoners ingeplant en wordt sindsdien door hen onderhouden.

Het plan is in 2020 uitgevoerd met budget vanuit het Watertakenplan. De beheerafdelingen brachten hun wensen in en konden eenvoudig meeliften in de uitvoering. Het is een voorbeeld hoe verschillende ambities integraal worden opgepakt en in uitvoering komen: klimaatadaptatie, toegankelijkheid en participatie. Ook de samenwerking tussen verschillende afdelingen en tussen gemeente en samenleving is een manier van integraal werken.

3. Onze beheerstrategie

De verschillende beheergroepen werken niet los van elkaar in zowel dagelijks onderhoud en groot onderhoud. Dit betekent bijvoorbeeld dat we bij de aanplant van bomen rekening houden met het voorkomen van wortelopdruk op voetpaden, dat we bladeren opruimen om de riolering schoon te houden en dat we de eerste meter van bermen maaien om wegen begaanbaar te houden. Er zijn verschillende mechanismen die invloed hebben op het beheer van de openbare ruimte en de budgetten die nodig zijn. Uiteindelijk gaat het om het realiseren van ambities en tegelijkertijd het goed bewaken van budgetten, deze doelmatig inzetten en kapitaalvernietiging voorkomen. Hiervoor zijn strategieën opgesteld voor dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervanging/herinrichting.

3.1 Ruimtelijk, sociaal en duurzaam beheer

Vanuit de beheernota (2021-2025) zijn drie thema's geformuleerd die de kaders stellen voor een leefbaar en toekomstbestendig gemeente Rheden: ruimtelijke kwaliteit, sociaal en duurzaam. Deze zijn gebaseerd op grote veranderingen in de gemeente. Deze veranderingen worden in de beheernota benoemd als: veranderingen op het gebied van klimaat, duurzaamheid, ontwikkelingen op het gebied van IT en op het sociale vlak, zoals gezondheid, waarbij de historische kwaliteiten ook moeten worden gerespecteerd. We dragen met het beheer hieraan nadrukkelijk bij. Vanuit de thema's ruimtelijk, sociaal en duurzaam zijn in dit integraal beheerplan beheermaatregelen geformuleerd die bijdragen aan:

- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit stimuleren
- Inzetten op de samenleving
- Ruimtelijke kwaliteit vergroten
- Toerisme en recreatie faciliteren en stimuleren
- Toegankelijkheid, bewegen en spelen verbeteren
- Energieneutraal in 2040
- Veiligheid vergroten
- Duurzaamheid in het beheer

3.2 Strategie voor dagelijks onderhoud

Het dagelijks onderhoud is een verzamelterm voor het reguliere, frequent terugkerend onderhoud aan groen, verhardingen en het schoonhouden van de stad. Denk dan aan werkzaamheden als maaien, vegen, snoeien. In Rheden is een groot deel van deze werkzaamheden ondergebracht bij Buurtbeheer. Naast dit geplande onderhoud, bestaat dagelijks onderhoud uit niet gepland onderhoud. Het gaat daarbij om het reageren op en afhandelen van meldingen en onverwachte schades. Dit kan bijvoorbeeld stormschade zijn, maar ook vernieling of voortijdige slijtage. Tot slot is ook het aanpakken van ziekten en plagen, zoals eikenprocessierups, plaagdierenbestrijding,

Japanse duizendknoop of essentaksterfte, een aanzienlijke taak in het dagelijks onderhoud.

Een veilige, functionele en hele openbare ruimte vormt de basiskwaliteit voor alle openbare ruimten. Dit noemen we ook wel de 'Rhedense basis'. Het is basisniveau waarop het beheer en onderhoud van de gemeente is gericht. Het betreft:

- Het beheer en onderhoud richt zich op het minimaal veilig en functioneel houden van de openbare ruimte. De gemeente voldoet daarbij aan de wettelijke zorgplicht.
- Het beperken van kapitaalvernietiging, het zo economisch mogelijk onderhouden over de hele levenscyclus.
- De gemeente Rheden onderhoudt bijna de hele openbare ruimte met alle onderdelen op minimaal een CROW-niveau B (voldoende, functioneel), zowel voor de technische staat als de netheid. Dit betekent sturen op een normale levensduur, geen achterstanden opbouwen en geen sprake van gevaarlijke situaties. Uitzondering op deze regel is Wegen. De technische staat is CROW-niveau C. Dit betekent dat op wegen en trottoirs oneffenheden, hobbels, scheuren, gaten, wortelopdruk en losliggende tegels, voor kunnen komen.

Hoe ziet het gewenste onderhoudsniveau eruit

Scheurvorming asfalt (C)

Oneffenheden beton (C)

Boomspiegel (B)

Grasdichtheid (B)

Bloembakken in bloei (B)

Kale plekken hagen (B)

Graslengte (B)

Vullingsgraad afvalbak (B)

- Er wordt buurtgericht gewerkt. Het beheer en onderhoud staat zo dicht mogelijk bij de inwoners van Rheden. Het Buurt- en Serviceteam zijn hier goede voorbeelden van. Zij zijn opdrachtnemer voor een deel van het beheer van de openbare ruimte, vooral de werkzaamheden waarbij er veel contact is met onze inwoners.
- Met regulier onderhoud proberen we zoveel mogelijk te voorkomen dat er reden is om te melden. Tegelijkertijd willen we dat als er iets aan de hand is, inwoners van Rheden ons gemakkelijk weten te bereiken via het meldpunt openbare ruimte, apps of sociale media.

- Er is ruimte voor participatie en zelfbeheer. Bewoners krijgen meer mogelijkheden om hun eigen leefomgeving vorm te geven en hun betrokkenheid te vergroten. Bijvoorbeeld door openbaar groen en boomspiegels zelf te onderhouden of geveltuintjes aan te leggen. Alle vragen voor participatie zijn bespreekbaar. De afspraken en mogelijkheden worden met de bewoners besproken en vastgelegd. Andere vormen van participatie zijn de adoptie van afvalbakken en banken of het verzamelen van zwerfvuil. Er zijn nu ruim 450 adoptanten in gemeente Rheden.
- Er is ruimte voor inwonersinitiatieven. Via [Ik Buurt Mee](#) – het digitale platform voor inwonersinitiatieven – kunnen inwoners een initiatief starten of steunen. Elk woonadres in de gemeente krijgt 2 keer per jaar een waardecheque van € 7,50 waarmee zij via het platform een initiatief kunnen steunen. Lees [hier](#) meer over het platform.
- We werken zoveel mogelijk met lokale aannemers.
- Er wordt binnen drie werkdagen gereageerd op wensen, klachten of meldingen.

Naast bovenstaande uitgangspunten proberen we op verschillende manieren zoveel mogelijk bij te dragen aan de Rhedense opgaven. Hieronder volgen een aantal voorbeelden.

Dagelijks onderhoud en de Rhedense opgaven		
Beheergroep	Thema	Uitgangspunten
Groen	Biodiversiteit stimuleren	Beheer is gericht op instandhouding en waar mogelijk uitbreiding van de biodiversiteit. Bijvoorbeeld door maaibeheer, variatie in assortiment en meer aandacht voor gelaagd groen.
Groen	Biodiversiteit stimuleren	De eikenprocessierups wordt zoveel mogelijk natuurlijk bestreden.
Integraal	Inzet samenleving	De werkzaamheden in de openbare ruimte en bij Buurtbeheer dragen bij aan een duurzame uitstroom van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning. We bieden stageplekken aan studenten.
Groen	Biodiversiteit stimuleren	Maaisel wordt op een duurzame manier gebruikt of verwerkt.
Wegen	Biodiversiteit stimuleren	Niet functionele verharding wordt verwijderd door groen.
Straatmeubilair	Toerisme en recreatie faciliteren en stimuleren	Er zijn voldoende rustplekken met bankjes in centra en in groengebieden.
Spelen	Toegankelijkheid verbeteren	Speelplekken worden zoveel mogelijk met kleine ingrepen inclusief, toegankelijk en natuurlijk gemaakt.

Wegen	Toegankelijkheid verbeteren	Door het dagelijks beheer op verhardingen zorgen we dat de wegen toegankelijk blijven.
Integraal	Energieneutraal in 2040	De uitvoering van onderhoud wordt zoveel mogelijk verduurzaamd via het gebruik van elektrisch gereedschap en auto's in plaats van benzine.
Wegen	Toegankelijkheid verbeteren en veiligheid vergroten.	We hanteren een selectief en curatief strooi beleid waarbij hoofdroutes prioriteit hebben. Rondom belangrijke locaties als winkelgebieden, verzorgingshuizen, bushaltes, bruggen, brievenbussen, oversteekplaatsen en scholen maken wij handmatig de verharding sneeuwvrij.
Wegen	Duurzaam	We onderzoeken of nat strooien een mogelijkheid is. Hier is minder zout voor nodig.
Groen	Ruimtelijke kwaliteit vergroten	Bomen vermeld op de lijst bijzondere bomen vragen om nadrukkelijke aandacht bij beheer en onderhoud. Handhaving is het uitgangspunt.
Groen	Energieneutraal in 2040	Inspecties worden zoveel mogelijk per fiets uitgevoerd.
Integraal	Energieneutraal in 2040	Duurzaamheid speelt een prominente rol in de onderhoudsbestekken.

Team Buurtbeheer

Team Buurtbeheer is de opdrachtnemer voor een deel van het onderhoud van de openbare ruimte. Buurtbeheer bestaat uit een buurtteam en een serviceteam en hun werkzaamheden bestaan o.a. uit herstelwerkzaamheden, inspecties, meldingen afhandelen, onderhoud groen en wegen, legen van afvalbakken en schoonmaken van onder andere faunvoorzieningen en afvalbakken. Hierdoor zijn zij zichtbaar in de woonwijken en is er veel contact met inwoners.

Voor deze werkzaamheden is de formatie binnen Buurtbeheer als volgt verdeeld: 14 fte groenwerkzaamheden, 10 fte wegen en 1 fte spelen. De werkzaamheden vinden jaarrond plaats en komen voort uit onderhoudsplanningen en jaarplanningen maar ook verzoeken en meldingen. Er wordt gewerkt op basis van de vastgestelde beeldkwaliteit. De uren van Buurtbeheer hiervoor zijn gebaseerd op landelijke normen (IMAG) van urenbestedingen per beheerobject.

Figuur 3.1: Tegels vervangen door groen in Velp Zuid (Bron: Energiek Rheden)

3.3 Strategie voor groot onderhoud

Groot onderhoud is gericht op het in stand houden van het object en wordt doorgaans uitgevoerd na een langere gebruikperiode. Denk aan het snoeien van bomen, renoveren van groen en plantsoenen, herstraten of het aanbrengen van een nieuw asfalt. Bij groot onderhoud wordt doorgaans het huidige materiaal toegepast en worden alleen noodzakelijke aanpassingen in de inrichting gedaan. We kiezen voor groot onderhoud om straten en buurten waarvan de kwaliteit daalt, relatief snel weer op een gewenst niveau te krijgen. Aanleidingen hiervoor zijn:

- Plekken waar bijvoorbeeld alleen verhardingen of groen onder het niveau zijn en geen aanleiding is voor een integrale aanpak en herinrichting, omdat de inrichting nog goed functioneert
- De tijd overbruggen waarin op andere ontwikkelingen moet worden gewacht voordat een herinrichting aan de orde is. Denk hierbij aan planningen voor de rioolvervanging, verzwaren van het elektranet of het aanleggen van een warmtenet. Maar ook nieuwe bouwprojecten, verduurzaming en renovatie van woningen of sloop-nieuwbouw.

Een groot onderhoudsmaatregel moet voorkomen dat de kwaliteit onder het gewenste niveau zakt en met dagelijks onderhoud overeind moet worden gehouden.

3.4 Strategie vervanging/herinrichting

Hierbij gaat het om het totaal vervangen van een object aan het einde van de levensduur. Er kan sprake zijn van 1 op 1 vervanging of vernieuwing van een object met een gewijzigde inrichting en/of functie. In woonwijken gaat het hierbij dus om een integrale aanpak van de hele omgeving: met wegen, groen, openbare verlichting. Het aanbrengen van extra riolering, waterberging, infiltratieriolen of hemelwaterriolen is vaak onderdeel van deze integrale projecten. Bij een dergelijke ingrijpende aanpak is het relatief gemakkelijk om ook andere wensen mee te nemen in het project. Denk dan aan het realiseren van meer groen, een wadi, een fietsstraat, het verplaatsen van parkeerplaatsen en dergelijke, of een andere uitstraling: de ruimte wordt immers toch opnieuw ontworpen en krijgt nieuw materiaal. Daarbij kijken we naar de mogelijkheden om zoveel als mogelijk te kiezen voor duurzame materialen en oplossingen. We kiezen voor deze strategie:

- Als de technische kwaliteit van meerdere onderdelen onder het niveau ligt en aan het eind van de levensduur zijn. Wegen liften daarbij zoveel mogelijk mee met rioolvervangingen.
- Als er in de planning aangesloten kan worden op andere ontwikkelingen, zoals gassanering, woningbouw of aanleg warmtenet. Het opnieuw inrichten van de openbare ruimte is dan de laatste stap.
- Als er mogelijkheden en kansen zijn voor andere ambities en opgaven: voorkomen wateroverlast, droogte oplossen, vergroenen en biodiverser maken, aanpassen verkeer (30 km/uur) of fietsstraten.

Als er wensen zijn voor een andere inrichting of een aanpak van de openbare ruimte terwijl deze technisch niet is versleten wordt vanuit de beheerders van team Woon en Leefomgeving in principe geen initiatief genomen, omdat hier geen middelen beschikbaar voor zijn. Afhankelijk van de situatie en staat van onderhoud kan eventueel wel een financiële bijdrage worden geleverd, bijvoorbeeld bij adoptie.

Naast bovenstaande uitgangspunten proberen we bij groot onderhoud en vervanging zoveel mogelijk bij te dragen aan de Rhedense opgaven. Dit doen we op de volgende manieren.

Groot onderhoud en (her)inrichting en Rhedense opgaven		
Beheergroep	Thema	Maatregel
Integraal	Ruimtelijke kwaliteit vergroten	In centra zijn de beheertypen van een hogere kwaliteit. In centra worden bijvoorbeeld vaste planten geplant, op industrieterreinen niet. We volgen hierbij de uitgangspunten uit de Beheernota.
Integraal	Algemeen	De openbare ruimte wordt zo ingericht dat het duurzaam beheer(s)baar is en daarmee ook de kosten van het onderhoud beheer(s)baar zijn.
Groen	Klimaatadaptatie	Op belangrijke wandel- en fietsroutes en verblijfsplekken zorgen we voor voldoende schaduwplekken.
Integraal	Ruimtelijke kwaliteit vergroten	De inrichting van de openbare ruimte past bij de functie, het gebruik en de ruimtelijke kwaliteit.
Groen	Biodiversiteit stimuleren	Bij herinrichting en aanplant van groen kiezen we zo veel mogelijk verschillende soorten groen en bomen om de biodiversiteit te vergroten.
Wegen en Groen	Klimaatadaptatie	Overbodige verharding wordt zoveel mogelijk vervangen door groen, bijvoorbeeld door het vergroten van boomspiegels of kleinere hoekjes verhardingen te verwijderen voor groen.
Wegen	Circulariteit	Asfalt wordt zoveel mogelijk hergebruikt als fundering.
Wegen	Klimaatadaptatie	Wegen worden zoveel mogelijk in een lichter type verharding toegepast om hitte bij warme zomerdagen te verminderen.
Wegen	Veiligheid vergroten	Woonstraten worden zoveel mogelijk autoluw ingericht.

Wegen	Ruimtelijke kwaliteit vergroten	Als we straatmeubilair vervangen kiezen we voor meubilair passend bij de omgeving en dat bijdraagt aan een harmonieuze uitstraling van de omgeving.
Wegen en groen	Klimaatadaptatie	Parkeervakken worden zoveel mogelijk vergroend.
Wegen en groen	Klimaatadaptatie	Regenwater wordt zoveel mogelijk op een natuurlijke wijze afgewaterd richting omliggend groen en bomen.
Groen	Klimaatadaptatie	Hittestress wordt in centrumgebieden zoveel mogelijk verminderd door te vergroenen.
Openbare verlichting	Energieneutraal in 2040	Bij vervanging wordt standaard gekozen voor led-verlichting.
Spelen	Stimuleren ontmoetingen	De functies spelen en ontmoeten worden zoveel mogelijk gecombineerd, bijvoorbeeld bij speelplekken.
Wegen	Toegankelijkheid verbeteren	Er worden in voldoende mate voorzieningen aangebracht voor mensen met een visuele beperking, en deze zijn herkenbaar en vrij van obstakels zoals bomen, verkeersborden of fietsen.
Groen	Klimaatadaptatie	Vaste planten worden zoveel mogelijk aangelegd in lavagronden waar water goed in wordt opgenomen en verdroging wordt tegengegaan.
Wegen	Klimaatadaptatie	Bij herinrichtingen streven we ernaar 20% minder verhardingsareaal toe te voegen.

Hoe we kansen benutten in Velp-Zuid

In Velp-Zuid werkt gemeente Rheden sinds 2008 samen met woningbouwvereniging Vivare en Wijkplatform Velp-Zuid aan een integraal en interacties proces van wijkvernieuwing. De geplande renovaties, sloop en nieuwbouw van woningen bood kansen om de daaraan grenzende openbare ruimte te vernieuwen.

Inmiddels zijn een aantal herinrichtingen al uitgevoerd. Er is meer ruimte voor parkeren en groen gekomen in de Troelstrastraat, er is een nieuw groengebied ingericht (Beltjeshofstraat) en straten worden heringericht (zoals Mauritsstraat en Graaf Ottostraat). Samen met bewoners van nieuwbouw- en renovatievarianten voor het Van Kolplein uitgewerkt. Daarnaast is er ook gewerkt aan de leefbaarheid. Er is een groenmarkt geweest. Bewoners, gemeente en Vivare hebben gezamenlijk een grote opruimdag van zwerfafval georganiseerd, en de gemeente plaatste in samenwerking met Wijkplatform Velp-Zuid hondenpoepbakken. Daarnaast is er een wijkshow geweest met bewoners en professionals om samen de problemen van een deel van de wijk te bekijken.

Klik [hier](#) voor meer informatie.

3.5 Strategie participatie en communicatie

In de uitvoering van de beheerplannen passen we op verschillende wijze participatie met onze inwoners en ondernemers toe. Dit kan vanuit vragen en wensen op het gebied van beheer, maar ook vanuit de herinrichting. Op dit moment zijn er in de gemeente 450 adoptanten van onder andere afvalbakken, banken, openbaar groen en boomspiegels. Het gaat hierbij bv. om onderhoud van (kleine) groenstroken voor de deur, maar grotere groenstroken die gezamenlijk met de buurt worden onderhouden bv. "De Slenk". Ook vanuit "Ik Buurt Mee" initiatieven zijn we volop in overleg met onze inwoners. De afspraken en mogelijkheden worden met de bewoners besproken en vastgelegd. Daarnaast staan we open voor initiatieven of plannen via de 'Right to Challenge' (ofwel uitdaagrecht). Inwoners kunnen ons 'uitdagen' en met een alternatief plan of voorstel komen voor het beheer en onderhoud.

De nieuwe opgaven voor de openbare ruimte vragen om een andere samenwerking tussen inwoners, ondernemers en de gemeente. De opgaven liggen namelijk niet alleen in de openbare ruimte, maar ook op het private terrein (publieke ruimte). De gemeente kan bewoners en ondernemers stimuleren om ook mee te doen. Een voorbeeld is het klimaatbestendig maken van de dorpscentra, waarbij ook maatregelen op private terreinen noodzakelijk zijn om de doelen te halen. Denk dan aan het tegengaan van het 'verstenen' van particuliere terreinen of het overtuigen van inwoners en ondernemers om zich te houden aan de wettelijke voorschriften van chemische middelen of er helemaal mee te stoppen, om te kiezen voor het aanleggen van groene gevels en daken en het afkoppelen en infiltreren van hemelwater op eigen terrein.

De grootste effecten worden bereikt als we samenwerken en als we gebruik maken van de creativiteit en ideeën van inwoners en ondernemers. We stimuleren dat op verschillende manieren via communicatie en participatie. Het algemene uitgangspunt is dat inwoners actief worden betrokken bij alle onderdelen van beheer.

Participatie en communicatie en Rhedense opgaven		
Beheergroep	Thema	Maatregel
Spelen	Stimuleren bewegen	Samen met afdeling Sociaal zetten we jongerenwerkers en buurtsportcoaches in om spelen en bewegen te stimuleren.
Groen	Biodiversiteit stimuleren.	We gaan door met steenbreek-acties om vergroenen van privéterrein te stimuleren.
Integraal	Inzet samenleving	We staan open voor alle soorten adoptie en nemen een faciliterende rol. Zoals het onderhouden van openbaar groen, het legen van afvalbakken of het opruimen van zwerfvuil. Bij herinrichting en het

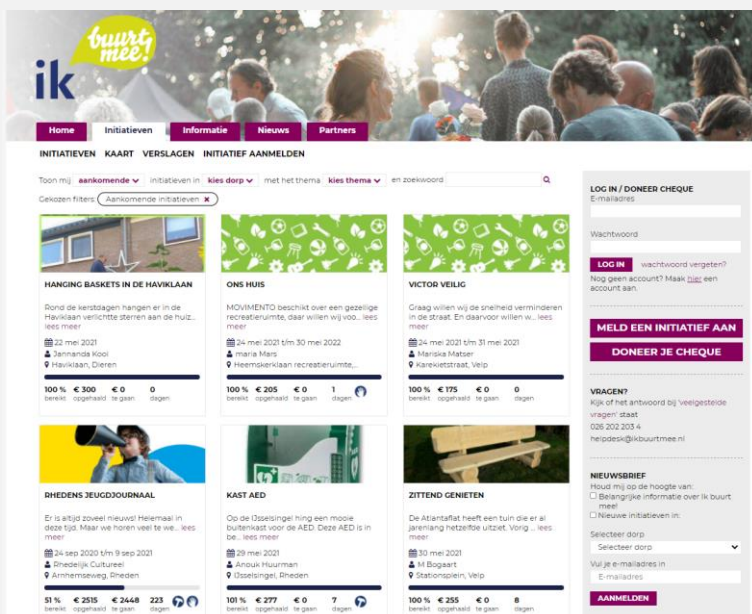
		beheer brengen we de mogelijkheden voor adoptie onder de aandacht.
Wegen	Toegankelijkheid verbeteren	We maken afspraken met ondernemers over een toegankelijke openbare ruimte, zonder obstakels. Ook door uitstallingen en reclame-uitingen van de ondernemers zelf.
Groen	Inzet samenleving en biodiversiteit stimuleren.	Lokale partijen zoals imkers, paddengroepen worden gestimuleerd en indien gewenst ondersteund door de gemeente.
Groen	Klimaatadaptatie	Inwoners worden met campagnes gestimuleerd om regenwater op eigen perceel op te vangen.

Het Rhedense voorbeeld: Ik Buurt Mee!

Ik buurt mee! is hét platform voor inwonersinitiatieven. Elk woonadres in de gemeente krijgt twee keer per jaar een waardecheque van € 7,50 van Ik buurt mee! door de brievenbus. Op de website www.ikbuurtmee.nl kunnen inwoners samen met buurtgenoten sparen voor initiatieven die hun straat of buurt nog mooier, leuker of beter maken. Daarnaast kunnen inwoners ook een losse donatie schenken aan een initiatief, vrijwilliger worden bij een initiatief of materialen schenken. De initiatieven worden getoetst en initiatiefnemers krijgen ondersteuning van de gemeente. Naast uitvoering is vaak ook het onderhoud de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemers. Er zijn sinds de start van het platform:

- 138 initiatieven gestart
- 18.753 cheques geactiveerd
- € 140.372 euro in totaal gedoneerd

Figuur 3.2: De website ikbuurtmee.nl

4. Financiën

In dit hoofdstuk wordt de financiële structuur geschetst vanaf 2021 en wordt ingegaan op de kosten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Rheden. Daarbij zijn de genoemde kaders in hoofdstuk 3, dus de gewenste kwaliteit en alle vastgestelde uitgangspunten en beheermaatregelen, leidend. Naast deze kaders wordt beschreven hoe we aansluiten bij de nieuwe eisen van het 'besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)'. Eerst wordt ingegaan op de exploitatiebegroting, daarna staan we stil bij de bestemmingsreserve, de voorziening en tot slot de investeringen. In de laatste paragraaf wordt stilgestaan bij risico's, kansen en draaiknoppen.

4.1 Nut en noodzaak Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het doel van het BBV is om meer transparantie rondom het besluitvormingsproces rond de begroting en verantwoording te krijgen en daarmee een grotere betrokkenheid van alle belanghebbenden. Er wordt daarom gestreefd naar een betere vergelijkbaarheid van kosten en beleidsresultaten. Investerings met een maatschappelijk nut moeten daarom worden geactiveerd en over de verwachte levensduur worden afgeschreven. In de financiële verordening 2020 van de gemeente Rheden is dit geregeld en zijn de afschrijvingstermijnen bepaald.

4.2 Exploitatiebegroting

Voor 2021 is de exploitatiebegroting vastgesteld op basis van de voorstellen uit de actualiteitenrapportage 2021-2024. In deze rapportage werd voorgesteld de huidige beeldkwaliteit te continueren met daarbij een budgettaire plus voor de bestrijding van onkruid op verharding en het opnemen van een budget voor het onderhoud aan kunstwerken (o.a. bruggen), wegwerken achterstallig onderhoud bij asfaltwegen en areaaluitbreidingen. Daarnaast is er budget bijgekomen voor vervangingen zodat we conform de vastgestelde beleidskaders een hoger kwaliteitsniveau kunnen realiseren. Bij de doorrekening is geconstateerd dat hiervoor voorheen geen middelen in de begroting waren opgenomen. Voor dat kwaliteitsniveau is extra ongeveer 450.000 euro structureel opgenomen in de begroting 2021.

Door het volledige toepassen van de BBV-voorschriften ontstaat er een budgettair 'voordeel' van € 1,2 miljoen ten opzichte van de exploitatiebegroting van 2020. Kort gezegd ontstaat dit doordat budgetten die voorheen als jaarlijks onderhoudsbudget werden beschouwd, gedekt vanuit de exploitatiebegroting, nu geactiveerd worden en als kapitaallasten op de exploitatiebegroting komen. Kort samengevat daalt de exploitatiebegroting van 5,8 miljoen euro in 2020 naar 4,6 miljoen euro in 2021. Door de oplopende kapitaallasten stijgt deze tot ruim 7 miljoen euro in 2060. De lasten verschuiven daarmee grotendeels naar de toekomst. Dat laatste acht het college echter onwenselijk en daarom is er een bestemmingsreserve opgericht met als doel de kapitaallasten te dekken.

Jaar	Wegen	Groen	Spelen	Totaal
2021	€ 2.640.336	€ 1.863.777	€ 124.406	€ 4.628.519
2022	€ 2.960.993	€ 1.919.404	€ 131.798	€ 5.012.195
2023	€ 3.149.669	€ 1.924.993	€ 137.557	€ 5.212.219
2024	€ 3.302.184	€ 1.921.034	€ 143.297	€ 5.366.515

Figuur 4.1: Overzicht exploitatiebegroting 2021-2024

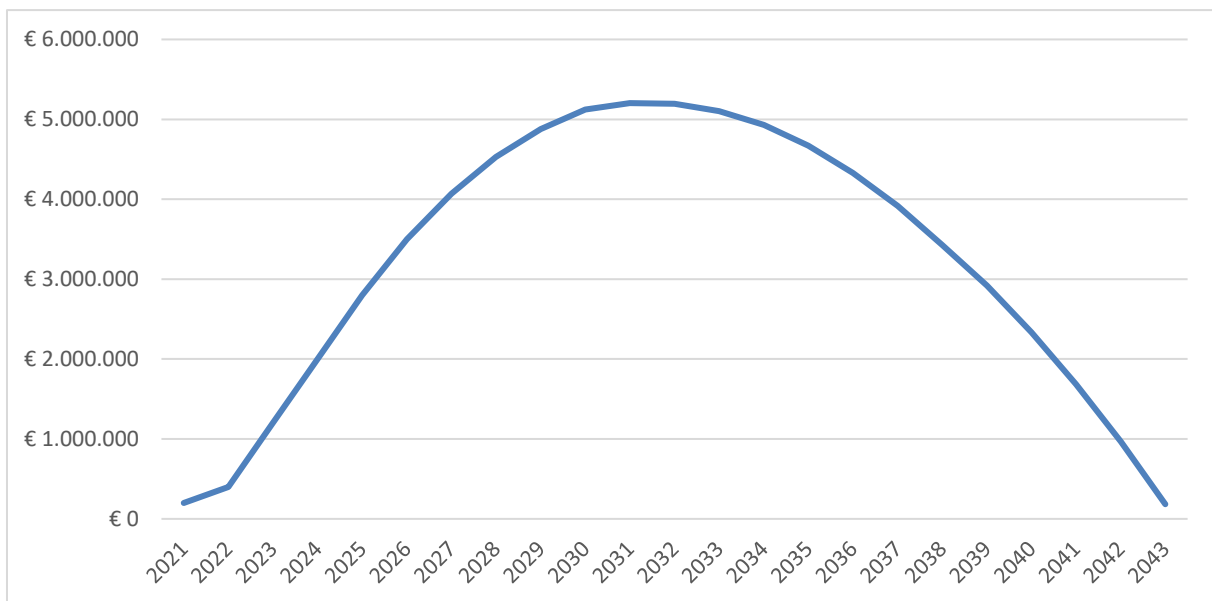
4.3 Bestemmingsreserve

Het budgettaire voordeel biedt op korte termijn ruimte om elders in de gemeentelijke begroting in te zetten. Een deel van het budgettaire voordeel wordt daarnaast in een bestemmingsreserve gezet die erop gericht is de stijgende kapitaallasten te egaliseren. Vanaf 2025 worden alle overschotten in de exploitatiebegroting gestort in de afzonderlijke bestemmingsreserve.

	2021	2022	2023	2024	2025
'Voordeel' openbare ruimte	1.200.000	1.100.000	1.000.000	900.000	800.000
Dekking gemeentelijke exploitatie	1.000.000	900.000	200.000	100.000	0
Storting in bestemmingsreserve	200.000	200.000	800.000	800.000	800.000

Figuur 4.2: Verdeling budgettair voordeel bestemmingsreserve t.o.v. exploitatiebegroting 2021-2025

De bestemmingsreserve zal in eerste instantie stijgen door het overschot ten opzichte van de begroting van 2020 en vanaf 2033 dalen door het dekken van de kapitaallasten bij gelijkblijvende investeringen.

Figuur 4.3: Prognose verloop bestemmingsreserve 2021-2043

4.4 Van reserve naar voorziening

Er is op dit moment een reserve die na vaststelling van dit integraal beheerplan en onderliggende beheerplannen wordt omgezet naar een voorziening. Deze voorziening is bedoeld om grotere, fluctuerende uitgaven voor groot onderhoud te egaliseren en financiering van projecten over meerdere begrotingsjaren te vergemakkelijken. Uit de voorziening worden vooral civiele en integrale groot onderhoudsprojecten betaald. Een voorziening geeft meer flexibiliteit in de planning en uitvoering, omdat het geld gereserveerd blijft. Er zat op 1 januari 2021 1,8 miljoen in de voorziening.

Bij de vaststelling van meerjarenbegroting 2021-2024 is besloten deze voorzieningen de komende 10 jaar af te bouwen naar 0. Dit is ook zo in de begroting vanaf 2021 verwerkt.

4.5 Investerings

Openbare ruimte die niet meer met onderhoud op niveau kan worden gehouden, moet worden vervangen. De kosten die hiervoor worden gemaakt, noemen we investeringen. Als we theoretisch naar de hele openbare ruimte kijken, waarbij we uitgaan van de vooraf ingeschatte levensduur voor alle onderdelen dan is er gemiddeld € 2,8 miljoen per jaar nodig om de openbare ruimte te vervangen (uitvoeringskosten inclusief VAT). Bijna driekwart van deze investeringen zit in verhardingen. Er is hiervoor gebruikgemaakt van cyclische doorrekeningen om de benodigde budgetten te bepalen.

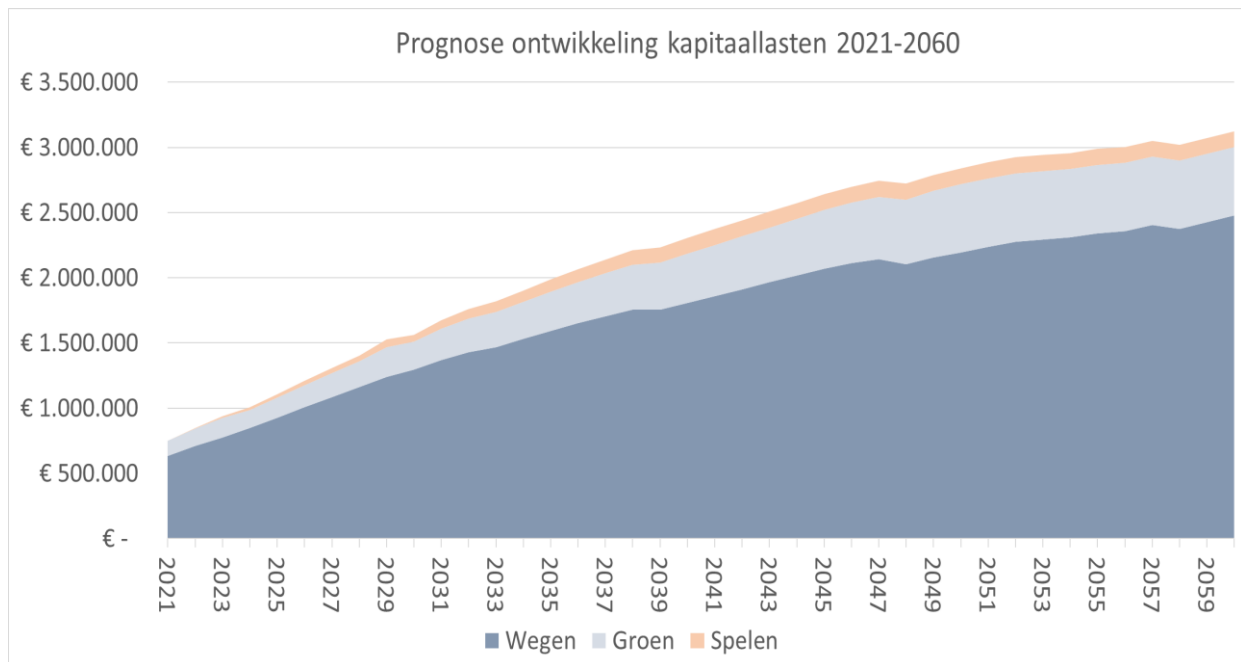
In werkelijkheid is de openbare ruimte in fasen aangelegd en komen dus ook de vervangingen niet netjes verdeeld over de jaren. Hierdoor zullen in het ene jaar meer investeringen nodig zijn dan in het andere jaar. Voor de korte termijn wordt gewerkt met een meerjarenprogramma die is gebaseerd op de kwaliteit van het areaal en vragen en wensen uit de samenleving. Dit is maar mogelijk voor een paar jaar vooruit. In Rheden worden om die reden gedetailleerde plannen gemaakt voor de komende twee jaar. Het meerjarenprogramma gecombineerd met de theoretische berekeningen leiden tot de volgende benodigde investeringsbudgetten voor de periode van 2021 – 2024, zie figuur 4.4.

Jaartal	Groen	Spelen	Wegen	Totaal
2021	€ 340.000	€ 108.000	€ 2.425.988	€ 2.873.988
2022	€ 340.000	€ 108.000	€ 2.349.189	€ 2.797.189
2023	€ 340.000	€ 108.000	€ 2.372.242	€ 2.820.242
2024	€ 340.000	€ 108.000	€ 2.411.111	€ 2.859.111

Figuur 4.4: Gemiddelde vervangingsinvesteringen per beheergroep 2021-2024

Kapitaallasten investeringen

De vervangingsinvesteringen worden geactiveerd. Dit betekent dat er in de begroting geen rekening hoeft te worden gehouden met de totale investeringsbedragen, maar met de kapitaallasten bestaande uit afschrijving en rente. De uiteindelijke kapitaallasten worden beïnvloed door de daadwerkelijke investeringen, gehanteerde afschrijvingstermijnen en de hoogte van de rekenrente. In 2021 staat er ongeveer 750.000 euro aan kapitaallasten op de begroting van beheer. Dit bedrag zal door de investeringen vanaf 2021 jaarlijks toenemen. In figuur 4.5 leest u de prognose op basis van de berekende investeringsbudgetten.

Figuur 4.5: Prognose ontwikkelingen kapitaallasten 2021-2060

4.6 Samenvatting

De grootste veranderingen samengevat:

- de exploitatiebegroting stijgt vanaf 2022 gemiddeld met 100.000 euro per jaar door toenemende kapitaallasten
- er is een bestemmingsreserve die deels wordt gevuld met het budgettaire voordeel ten opzichte van de exploitatiebegroting uit 2020 om de stijgende kapitaallasten te dekken;
- de reserve wordt omgezet naar een voorziening;
- de voorziening voor groot onderhoudsprojecten wordt afgebouwd;
- de geactiveerde investeringen in vervangingen openbare ruimte stijgen ten opzichte van 2021 en blijven daarna stabiel.

In onderstaande figuur staat het complete overzicht van de financiële structuur met betrekking tot de openbare ruimte.

	Exploitatie- begroting	Bestemmings- reserve	Voorziening	Investerings
Type activiteiten	Dagelijks onderhoud en buurtbeheer Groot onderhoud: kleinere bedragen.	Reserve voor dekking stijgende kapitaallasten na 2033	Projectmatig groot onderhoud	Vervangingen Civiël, Groen, Spelen en levensduur verlengend groot onderhoud
Benodigd in 2021	€ 4,6 mln.	€ 0,2 mln.	€ 1,8 mln.	€ 2,9 mln.
Benodigd in 2024	€ 4,9 mln.	€ 2 mln.	€ 1,3 mln.	€ 2,9 mln.

Figuur 4.6: Overzicht financiële structuur inclusief benodigde budgetten 2021 en 2024

4.7 Risico's en kanttekeningen

De berekeningen kijken relatief lange tijd vooruit en zijn daarom vooral gebaseerd op de leeftijd van de voorzieningen en de huidige marktomstandigheden. De daadwerkelijk benodigde onderhoudskosten worden bepaald door de kwaliteit van het areaal (ouderdom, slijtage, misbruik/vandalisme), nieuwe gebruiksvormen, maatschappelijke wensen, marktomstandigheden en prijspeil, technische innovaties en onvoorspelbare gebeurtenissen. Mogelijke risico's zijn:

- *Onverwachte gebeurtenissen*; Onverwachte gebeurtenissen, zoals de storm die op 4 juni 2019 plaatsvond, kunnen aanzienlijke onderhoudskosten met zich meebrengen. Soms is de gebeurtenis niet onverwacht maar is de hoogte van de kosten wel onvoorspelbaar. Denk bijvoorbeeld aan vernielingen met oud-en-nieuw of de bestrijding van invasieve exoten.
- *Zelfbeheer, initiatieven van bewoners of andere vormen van participatie*; De grotere betrokkenheid en inzet van bewoners in de openbare ruimte biedt veel voordelen, bijvoorbeeld voor de sociale samenhang in buurten. Voor de beheerorganisatie brengt het naast voordelen ook kosten met zich mee in de participatie zoals overleg met de buurt over het onderhoud en aanpassingen in het plantsoen en de administratie van adoptantengegevens. Incidenteel komt het voor dat de groenstroken terug worden gegeven in onderhoud en deze weer opnieuw moet worden ingericht naar goedkoper beheer. De inschatting is dat kosten en besparing van participatie in evenwicht zijn.
- *Service en meldingen*; Er moet steeds kritisch worden gekeken naar de kosten voor het oplossen van meldingen en daarmee naar het aangeboden serviceniveau. Service en snel oplossen van meldingen is goed voor de betrokkenheid en tevredenheid van mensen in Rheden. Het moet echter niet de plaats in nemen van het planmatig uitvoeren van onderhoud. Dit laatste is uiteindelijk namelijk kostenefficiënter. Uit onderzoek van NVRR DoeMeeonderzoek blijkt dat we goed scoren op meldingen. Als een van de weinige gemeente registreren wij de klanttevredenheid. Daarnaast registreren we het aantal meldingen en zijn er veel verschillende

manieren op meldingen te maken, zoals via telefoon, website, app, social media en buitenmedewerkers.

- *Implementeren beleid*: Nieuwe ontwikkelingen in beleid kunnen ervoor zorgen dat de onderhouds- en vervangingskosten stijgen. Denk aan verhoogde duurzaamheid of klimaatambities. In de budgetten is op dit moment geen rekening gehouden met aanvullende ambities.
- *Technische staat van wegen en toegankelijkheid*: De wegen in gemeente Rheden worden wat betreft de technische staat onderhouden op CROW-niveau C. Dit heeft consequenties voor de toegankelijkheid van trottoirs en wegen omdat we hiermee gebreken accepteren zoals gaten, los liggende klinkers/tegels en wortelopdruk. Het kan voorkomen dat niet alle wegen en trottoirs even prettig en comfortabel zijn om te fietsen, wandelen, sporten of spelen. Daarnaast kan het de kans op valpartijen vergroten. De kans op achterstanden in het onderhoud en het risico op kapitaalvernietiging neem toe bij een lager niveau.

5. Bijlagen

Bijlage 1: Exploitatie

In de bijgaande tabel de maatregelen beheer en onderhoud die worden gefinancierd vanuit de jaarlijkse begroting/exploitatie.

Exploitatie - maatregelen beheer en onderhoud	
Algemeen	Contracten dienstverlening wijkbeheer, integrale onderhoudsprojecten
Groen	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Alle frequente maatregelen: maaien, knippen, schoffelen, herstel, inboeten, afzetten bosplantsoen en snoeien. <i>Groot onderhoud:</i> Inventariseren en inspecties groen, afplaggen hei.
Bomen	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Invullen onderhoudspaspoort, onderhoud boomspiegels, stamopschot verwijderen, boombanden, bestrijden ziekten en plagen. <i>Groot onderhoud:</i> Inventarisatie en inspectie BVC (1/3 deel van de stad per jaar), dunnen, kandalaberen, veiligheidssnoei, onderhoudssnoei.
Spelen	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Inspecties, reparaties, herstel vandalisme <i>Groot onderhoud:</i> Jaarlijkse inspectie. <i>Vervanging:</i> vernieuwen toestellen en bijbehorende ondergronden
Straatmeubilair	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Reinigen, herstel en reparaties <i>Groot onderhoud:</i> Inspectie en inventarisatie <i>Vervanging:</i> vernieuwen meubilair
Wegen	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Herstel en reparatie (service en meldingen) kleine oppervlakten en gaten. Gedeeltelijk herstraten. Planmatig herstraten, versterken van constructies, aanbrengen nieuwe deklagen.
Verkeersmeubilair	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Reinigen en rechtzetten. Herstel en reparaties <i>Groot onderhoud:</i> Inspectie en inventarisatie <i>Vervanging:</i> vernieuwen borden en/of dragers
Civiele kunstwerken	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Inspecties, reinigen, schilderen/ conserveren, slijtlagen aanbrengen, verwijderen begroeiing. Reparaties beton en metselwerk.
Kunstwerken (beeldende kunst)	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Reinigen herstel- en reparatie (maatwerk), schilderen NB: Unieke objecten: worden niet vervangen (afdeling Cultuur)
Fontein	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Reinigen, kleine reparaties, storingen <i>Groot onderhoud:</i> Revisie van installaties.
Openbare verlichting	<i>Dagelijks onderhoud:</i> Reinigen, replace lampen, schades herstellen, masten rechtzetten, oplossen storingen. <i>Groot onderhoud:</i> Inspecties <i>Vervanging:</i> vervangen enkele masten en/of armaturen.

Gladheids-bestrijding Alle activiteiten

Straatreiniging Alle activiteiten

Bijlage 2: Investerings en afschrijvingstermijnen

In bijgaande tabel de producten waarvan de vervangingen worden geactiveerd. De tweede tabel geeft de afschrijvingstermijnen ten behoeve van het activeren van de vervangingsinvesteringen.

Kapitaalsinvesteringen - vervangingen	
Algemeen	Integrale projecten vernieuwing, renovatie openbare ruimte
Groen en bomen	Vervangen van groen, plantsoenen. Laanvervangingen, vervangen bomen.
Spelen	Vervangen speeltoestellen en speelterreinen als skateparken, natuurspeelterreinen, kunstgras speelvelden.
Wegen	Vervangen hele constructie weg, nieuw materiaal.
Civiele kunstwerken	Vervangen kunstwerken door nieuwe kunstwerken. Vervangen delen van de constructie (bijvoorbeeld voegovergang, liggers, dek, leuning). Vervangen lichtmasten en armaturen, voedingskabels en schakelkasten.
Openbare verlichting	
Levensduurverlengend onderhoud	Groot onderhoud bij een weg die de leeftijd van 60 jaar heeft bereikt waardoor de levensduur wordt verlengd.
Rehabilitatie	Bijdragen vanuit wegen aan rioolprojecten die zijn vastgesteld in het watertakenplan. De hoogte wordt bepaald in het watertakenplan

---

Afschrijvingstermijnen	
Groen en bomen	30 jaar
Spelen	20 jaar
Meubilair/verkeerstekens	10 jaar
Kunstwerken	40 jaar
Wegen	60 jaar
Levensduurverlengend onderhoud	15 jaar
Rehabilitatie	60 jaar
Openbare verlichting	40 jaar
Riolering (WTPO)	80 jaar

Bijlage 3: Samenvatting beheernota

De beheernota vormt de schakel tussen beleid en de openbare ruimte waar we als gemeente verantwoordelijk voor zijn. Hieronder volgt per speerpunt een samenvatting van de kaders die zijn meegegeven aan beheer en waar dit integrale beheerplan op gebaseerd is.

De beheernota sluit aan bij **college-agenda 2018-2022** want: *'Een belangrijke voorwaarde voor een goed functionerende samenleving is een openbare ruimte die op orde is: bruikbaar, aantrekkelijk, vriendelijk, veilig, schoon en robuust.'*

Speerpunt Ruimtelijk

Beheerkader	Gebied
Snel reageren op klachten of meldingen	Algemeen
Herkenbare afvalvoorzieningen op passende locaties	Algemeen
Openbare ruimte is schoon en heel en ondersteunt representatieve uitstraling en intensieve gebruik van het centrum	Centrum
Beheer en onderhoud draagt bij aan het thuisgevoel van het woongebied	Woongebied
Functionele karakter staat centraal bij beheer en onderhoud van bedrijventerreinen	Bedrijventerrein
Beheer en onderhoud draagt bij aan sier- en verblijfswaarde van groengebieden	Groengebied/parken
Functionele en representatieve karakter staat centraal bij beheer en onderhoud van hoofdwegen	Hoofdwegen

Speerpunt Sociaal

Beheerkader	Gebied
Mogelijkheden voor adoptie	Algemeen
De openbare ruimte is toegankelijk voor verschillende doelgroepen	Algemeen
Aanwezigheid rustplekken	Centrum
De openbare ruimte is toegankelijk voor verschillende doelgroepen	Centrum
Bewoners worden actief betrokken bij alle onderdelen van beheer	Centrum
Bewoners worden actief betrokken bij alle onderdelen van beheer	Woongebied
Aanwezigheid rustplekken	Groengebied/parken
Aanwezigheid rustplekken	Hoofdwegen

Speerpunt Duurzaam

Beheerkader	Gebied
Overbodige verharding vervangen door groen	Algemeen
Beheer is gericht op instandhouding en waar mogelijk uitbreiding biodiversiteit	Algemeen
Beheer wordt duurzaam/energieneutraal uitgevoerd	Algemeen

Bomen op lijst bijzondere bomen krijgen nadrukkelijk aandacht	Algemeen
Selectief strooibeleid	Algemeen
Verminderen hittestress waar mogelijk, met name in het centrum	Centrum

---

Ruimtelijk beheer

De doelstellingen in het beleid waaraan het beheer van de openbare ruimte kan bijdragen op het ruimtelijke thema zijn:

- Ruimtelijke kwaliteit vergroten
- Veiligheid vergroten
- Toerisme en recreatie faciliteren en stimuleren

Strategie uit beheernota 2020-2025

De beheernota 2020-2025 stelt de volgende beheerkaders:

1. De openbare ruimte wordt zo ingericht dat het duurzaam beheer(s)baar is en daarmee ook de kosten van het onderhoud beheer(s)baar zijn.
2. Herkenbare afvalvoorzieningen op passende locaties in de openbare ruimte.
3. Er wordt snel gereageerd op ongewenste zaken, klachten of meldingen. Er wordt binnen drie werkdagen gereageerd.
4. Het beheer, onderhoud en inrichting van de openbare ruimte past bij de functie, het gebruik en de ruimtelijke kwaliteit.
  - Voor **centrumgebieden** gaat het om een schone en hele openbare ruimte. Het beheer en onderhoud ondersteunt de representatieve uitstraling en het intensieve gebruik.
  - In het **woongebied** draagt beheer en onderhoud bij aan het woon- en leefklimaat en 'thuisgevoel' van bewoners.
  - De inrichting op de **bedrijventerreinen** is functioneel. Het uitgangspunt voor inrichting en beheer van de openbare ruimte is sober en doelmatig.
  - In de **groengebieden** en parken levert beheer en onderhoud een bijdrage aan de sier- en verblijfswaarde van de gebieden.
  - De functie van het **buitengebied** gaat om de bereikbaarheid van agrarische bedrijven en arealen en heeft ook een recreatieve functie.
  - Bij de **hoofdwegen** staat het functionele en representatieve karakter centraal bij het beheer en onderhoud.
  - Bij de **ruimtelijke dragers** (structuurbepalende wegen en routes) staat het functionele en representatieve karakter centraal bij beheer en onderhoud.

Sociaal beheer

De doelstellingen in het beleid waaraan het beheer van de openbare ruimte kan bijdragen op het sociale thema zijn:

- Toegankelijkheid verbeteren
- Stimuleren ontmoetingen
- Stimuleren bewegen
- Inzet samenleving

Strategie uit beheernota 2020-2025

De beheernota 2020-2025 stelt de volgende beheerkaders:

1. De openbare ruimte is faciliterend in het stimuleren van ontmoetingen. Een goed ingerichte en vooral ook goed onderhouden openbare ruimte kan hier aan bijdragen, omdat het aantrekkelijk en uitnodigend is om te vertoeven in de openbare ruimte
2. Er zijn mogelijkheden voor adoptie van elementen in de openbare ruimte. Zoals het onderhouden van openbaar groen, het leggen van afvalbakken of het opruimen van zwerfvuil.
3. Inwoners worden actief betrokken bij alle onderdelen van beheer, in de centrumgebieden en woongebieden. Samen met deze bewoners wordt gekeken naar toegankelijkheid van de openbare ruimte, optimalisatie van het woongenot en de inpassing van groen in de wijken.
4. Aanwezigheid van rustplekken (bankjes) in centrumgebieden, groengebied/parken, buitengebied en langs hoofdwegen.
5. De openbare ruimte is goed toegankelijk voor verschillende doelgroepen; de voetgangersgebieden zijn vlak en heel en goed begaanbaar met bijvoorbeeld rollators, scootmobiel of kinderwagens. Er zijn in voldoende mate voorzieningen aangebracht voor mensen met een visuele beperking, en deze zijn herkenbaar en vrij van obstakels.
6. Samen met ondernemers wordt toegezien op de toegankelijkheid van de openbare ruimte, zonder obstakels. Ook door uitstallingen en reclame-uitingen van de ondernemers zelf.
7. Het huidige onderhoudsniveau voor wegen is laag en sober. Hierbinnen worden relatief grote oneffenheden geaccepteerd waardoor er meer struikelgevaar ontstaat voor mensen die minder goed ter been zijn. Hierdoor staat de toegankelijkheid onder druk.
8. De werkzaamheden in de openbare ruimte en bij Buurtbeheer dragen bij aan een duurzame uitstroom van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning. Daarnaast willen we ook studenten van bijvoorbeeld groene opleidingen de kans geven stage te lopen in het beheren van de openbare ruimte.

Duurzaam beheer

De doelstellingen in het beleid waaraan het beheer van de openbare ruimte kan bijdragen aan duurzaamheid zijn:

- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit stimuleren

- Energieneutraal in 2040
- Circulariteit

Strategie uit beheernota 2020-2025

De beheernota 2020-2025 stelt de volgende beheerkaders:

1. Beheer is gericht op instandhouding en waar mogelijk uitbreiding van de biodiversiteit
2. Overbodige verharding wordt vervangen door groen
3. Verminderen hittestress in de centrumgebieden waar mogelijk
4. Beheer wordt duurzaam/energieneutraal uitgevoerd
5. Bomen vermeld op de lijst bijzondere bomen vragen om nadrukkelijke aandacht bij beheer en onderhoud. Handhaving is het uitgangspunt.